

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Párválasztás és családalapítás elszegényedett,
elszigetelődött társadalmi térben**

Molnár Éva

Témavezető: Dr. habil. Czibere Ibolya

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2019

I. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Az elmúlt évtizedekben a fejlett országokban bekövetkező társadalmi-gazdasági változások a család intézményét sem hagyták érintetlenül. Magyarországon is megváltoztak a családok életfeltételei, a munkaerőpiac, a jövedelemszerzés lehetőségei, a családok működésére befolyással bíró intézmények és szolgáltatások rendszere, de megváltoztak a társadalomban uralkodó érték- és magatartásrendszerek is. A rendszerváltás óta eltelt időszak vizsgálatakor a házasságok számának és a termékenység visszaesése, a házasság nélküli együttélés és a szingli életmód elterjedése, az első együttélő párkapcsolat és a gyermekvállalási kor kitolódása egyaránt nagy figyelmet kapott a családszociológiában.

A tradíciók sokáig kijelölték az emberek számára, hogy mit kell tenniük és hogyan kell élniük. Napjainkban nem létezik a korábbiakhoz hasonló minden emberre érvényes értékrend vagy életforma. Az egyes helyzetekben számtalan opció közül lehet választani, amelyek mindegyike más lehetőségeket és kockázatokat hordoz (Giddens 1999). A különböző alternatív életformák is kevesebb szociális kontrollal találkoznak, amelynek következményeként további életstílusok, illetve párkapcsolati és családformák fejlődnek ki (Czibere 2007). A magyar társadalomban is egyre inkább jellemzővé vált párkapcsolati és családformák pluralizálódása és a különböző életformák nyilvános elfogadása (Somlai 2013).

A társadalomtudományok azonban már régóta felfedezték, hogy a különböző társadalmi csoportokban eltérő családalapítási stratégiák jellemzőek, így az országos adatok alapján megfigyelhető tendenciák sem egységesen érvényesek. Egyes elemzések (Husz 2011, Kapitány – Spéder 2012) a különböző képzettségű emberek családalapítását összehasonlítva emelik ki a felsőfokú és a legfeljebb alacsonyabb végzettségűek közötti eltéréseket, míg mások (Fernandez-Kelly 1998, Ladányi – Szelényi 2004, Durst 2006, Virág 2009) a településtípus, illetve a lakóhely adottságainak fontosságára helyezik a hangsúlyt.

A szegénységben élők családalapításának vizsgálatok általában a reprodukciós magatartást vizsgálják, bemutatva a gyermekvállalási minták különbözőségeit. Ugyanakkor a gyermekvállalást megelőző párválasztás és párkapcsolat-alakulás folyamata a marginalizált közösségekben kevésbé vizsgált terület maradt. Magyarországon a társadalom alsó szegmensében erőteljes párkapcsolati homogámia érvényesül (Bukodi 2004), azonban alig vannak információink arról, hogy a szegénységben élők milyen preferenciák alapján választanak egymás közül, mire tekintenek erőforrásként a partnerszelekció során, illetve hogyan értékelik saját maguk esélyeit a házassági piacon. A kutatás mindezekre a hiányterületekre is reagálni kíván.

A tartós szegénység és kirekesztődésben élés az emberek élettervezési lehetőségeit is befolyásolja, így a családtervezésre, a különböző párválasztási és családalapítási minták kialakulására, elterjedésére és fennmaradására is hatással van. A doktori kutatás egy kelet-magyarországi zárt közösséget alkotó, homogén összetételű népességgel rendelkező hátrányos helyzetű zsákfaluban vizsgálta meg a fiatalok életkezdési, párválasztási és családalapítási döntéseit befolyásoló tényezőket, illetve ezzel összefüggésben azokat a mechanizmusokat, amelyek hozzájárulnak a szegénység továbbörökítéséhez. Az értekezés célja bemutatni egy elszegényedett rurális társadalmi térben a fiatalok családdal, párkapcsolat-alakulással összefüggő beállítódásait, értékrendjét, családtervezési és élettervezési lehetőségeit, párkapcsolati és együttélési mintáit, kialakulásuk okait, továbbá azt, hogy ezekkel kapcsolatosan milyen szabályok és elvárások vonatkoznak a nőkre és a férfiakra.

A doktori értekezés három főbb elméleti, egy módszertani és egy az eredményeket bemutató fejezetből áll. Az első fejezet a család elméleti megközelítései mellett – *családökológia elmélete* (Bronfenbrenner 1979, Duncan - Brooks 2002); *családfejlődés-elmélet* (Hogan - Astone 1986, Aldous 1996); *strukturális-funkcionális családelmélet* (Parsons 1955); *interakcionista modell* (LaRossa - Reitzes 1993, Fiese és mtasi 2002); *csereelmélet* (Sabatelli – Shehan 1993, Brehm és mtasi 2002); *rendszerelméleti modell* (O’Brien 2005); *konfliktusmodell* (Stacey 1993); *bioszociális modell* (Booth – Carver – Granger 2000) – bemutatja azokat a folyamatokat, amelyek a modern társadalmakban befolyásolják a párkapcsolati és családformák alakulását. A kutatásban a fiatal korosztály családalapítását vizsgálom, ezért fontosnak tartottam bemutatni, hogy a gazdasági-társadalmi változások, a származási család jellemzői és a társadalmi integráció lehetőségei milyen hatást gyakorolnak az életkezdési lehetőségekre, s mindezek a családalapítási aspirációkban hogyan jelennek meg.

A partnerszelekciós mechanizmusok és a családalapítási szokások alakulását a kutatások egy része elsősorban gazdasági-rationális oldalról vizsgálja, míg a másik irányzat elsősorban az értékek és normák szerepét hangsúlyozza. A dolgozat második fejezete mindkét nézőpontot megjelenítve, a szociológiai elméletek mellett, a közgazdaságtan és a pszichológia területéről is átvett eredményeket – *csereelmélet* (Thibaut–Kelley 1959, Rusbult 1980, DiMaggio–Mohr 1985); *házassági piac* (Becker 1974, Murstein 1986, Kalmijn–Flap 2001, Bukodi 2002); *nemi szerepek* (Mead 1973, Buda 1985, Lindsey 1997, Rudman – Glick 2008, Peter L. Berger - Thomas Luckmann 1998); *vonzalom-elmélet* (Festinger 1950, Byrne 1971,

Kenrick 1993, Sprecher 1994, Atkinson és mtsi 2001) – is alkalmazva kíván átfogó képet adni arról, hogy milyen tényezők befolyásolják a párválasztási döntéseket, a partnerszelekció színtereit és mechanizmusait.

A kutatás a családszociológiai jellegű kérdésekre egy pontosan körülhatárolt, speciális adottságokkal rendelkező társadalmi térben keresi a válaszokat, ahol a szegénység és kirekesztődésben élés keretét szab az egyéni döntéseknek és cselekvéseknek. A harmadik elméleti fejezet ezért azokat a szegénység értelmezésével kapcsolatos elméleteket mutatja be – *funkcionalista* (Davis és Moore 1997); *konfliktusalapú megközelítés* (Wright 1999); *szegénység kultúra* (Lewis 1988); *underclass* (Wilson 1978), *társadalmi kirekesztés* (Amartya Sen 2003); *kapcsolati háló* (Granovetter 1991, Coleman 1998, Fernandez-Kelly 1998, Messing 2006, Füzér 2015, Megyesi 2015); *területi szegregáció* (Wilson 1999, Wacquant 2004, Váradi – Virág 2015) – amelyek segítséget nyújthatnak az elszegényedett falvakban élő emberek párválasztásával és családalapításával kapcsolatos döntéseinek értelmezéséhez.

II. Az alkalmazott módszerek vázolósa

A kutatási téma feltáró vizsgálat elvégzését indokolta, amelyre a kvalitatív módszer alkalmasnak bizonyult. A vizsgálat során félig strukturált interjúk készültek, amely lehetőséget adott arra, hogy az interjúzásokor az előre megszerkesztett kérdéseket tartalmazó interjúvázlat használata mellett további kérdéseket is feltehessek az interjúalany élethelyzetének megfelelően. Továbbá a félig strukturált interjú módszere azt is lehetővé tette, hogy a kérdéseket az interjúalany kommunikációs képességeihez igazítsam, így segítve azok megértését és a tartalmas, információkban gazdag beszélgetések létrejöttét.

Az interjúk 2015 és 2017 között készültek, mindegyikre a vizsgált településen került sor. Az interjúk többsége a település közösségi házában készült el, mivel ezt a helyszínt alkalmasnak tartottam arra, hogy a fiatalokkal négy szemközt, nyugodt körülmények között tudjunk beszélgetni. A kutatás elején az interjúalanyokkal való kapcsolatfelvételben a településen dolgozó alapítvány munkatársai segítettek, majd a terepmunka későbbi fázisában az időközben kialakult személyes kapcsolataim által jutottam el a beszélgetőpartnereimhez, akik sok esetben beengedtek az otthonaikba is az interjúk elkészítésének idejére.

A kutatás során azokat a településen állandó lakóhellyel rendelkező fiatal férfiakat és nőket kerestük, akik legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, már nem folytatnak nappali tagozatos tanulmányokat, ugyanakkor a nyílt munkaerőpiacról is tartósan kiszorulnak. A kiválasztás fontos szempontja volt, hogy az interjúalany már rendelkezzen

párválasztással kapcsolatos tapasztalattal, vagyis az interjúzás időpontjában legyen párkapcsolata vagy bár egyedülálló, de a múltban volt már párkapcsolata. A kutatás során 18 és 35 év közötti fiatalokat kerestünk fel, mivel feltételeztük, hogy ők a párválasztás és a családalapítás szempontjából leginkább aktív korosztály, illetve a párválasztással, párkapcsolat-alakulással összefüggő döntéseiket olyan időtávolságban hozták meg, amelyekre még emlékeznek, így el tudják mindezeket mesélni az interjú vizsgálat során. A településen a kiválasztási szempontoknak megfelelő összes elérhető személyt megkerestük, így egy települési szinten átfogó képet kapunk az elkészült 40 interjú feldolgozásával.

Az interjúk négy fő dimenzió köré csoportosultak, a kérdések összeállításakor fontos szempont volt, hogy megismerhessük mindazokat a tényezőket, amelyek befolyásolhatják a fiatalok életkezdési lehetőségeit. Az első tematikus blokkhoz a település bemutatására irányuló kérdések tartoznak. Ezek mérik fel a település adottságait, gazdasági állapotát, a helyben elérhető munkalehetőségeket. Fontosnak tartottuk megismerni, hogy interjúalanyok mit gondolnak a saját településükről, az itt lakó emberekről és a helyi közösségről, mivel feltételeztük, hogy a helyben elérhető intézmények, szolgáltatások, szabadidős programok, a hétköznapi tevékenységek és a lakosság kapcsolatrendszerének jellemzői meghatározzák a település arculatát és a helyiek életszervezését egyaránt.

A második dimenzió az egyéni életútra irányuló kérdéseket tartalmazza. Egy részük a származási család jellemzőire irányulnak, mivel a származási család erőforrásai, a családi szocializáció, a családból hozott minták alapvetően befolyásolják az emberek párválasztással kapcsolatos elvárásait és gyakorlatát. A gyermekkori és iskolai pályafutással kapcsolatos kérdésekkel az interjúalanyok múltját tárják fel, míg a jelenlegi élethelyzet bemutatását tűzik ki célul a lakás és életkörülményeket, bevételi forrásokat megcélzó kérdések, továbbá a mentális állapot felmérésére vonatkozó kérdések. Ez a dimenzió tartalmazza a jövőbeli elképzelésekről, tervekről érdeklődő kérdéseket is.

A harmadik kérdéskör célja az interjúalanyok saját és az általuk a településen észlelt partnerszelektációs mechanizmusok, az ezek közötti különbségek és hasonlóságok feltárása. A párválasztás és az együttélő párkapcsolat életútbeli időzítése, az erről szóló döntést meghatározó és befolyásoló tényezők megvizsgálásán túl, a párválasztási preferenciák és a nemi szerepekről alkotott elvárások megismerésére vonatkozó kérdések tartoznak ebbe a dimenzióba. Megvizsgáltuk, hogy a saját párválasztási preferenciák mellett a család és a közösségi szabályok hogyan befolyásolhatják a párkapcsolat-alakulással összefüggő döntéseket.

A negyedik dimenzió az interjúalanyok gyermekvállalási magatartásának és a településen általuk észlelt családalapítási minták megismerésére irányul, különösen az első gyermekvállalással kapcsolatos körülményekre, feltételrendszerekre. Fontosnak tartottuk felmérni az egyén gyermekvállalási vágyai, tervei mellett más ösztönző tényezők jelenlétét is, többek között a nemi szerepelvárásoknak való megfelelést, a felnőtté válásra való igényt, a gyermekvállalással járó anyagi és szimbolikus erőforrások megszerzését. Ez a dimenzió is tartalmaz a jövőre vonatkozó kérdéseket, amelyek kifejezetten a családdal, a későbbi gyermekvállalással, a családi tervekkel, illetve a gyermekeik jövőjével kapcsolatosak.

III. Az eredmények tézisszerű felsorolása

1. A kutatás helyszíne az ország egyik leghátrányosabb helyzetű kistérségében található 295 fős (KSH 2018) zsákfalú település. A település helyi gazdasága az elmúlt évtizedekben teljesen leépült és nem jelentek meg olyan új lehetőségek sem, amelyek új életstratégiákat teremtettek volna a lakosok számára. Távol esve a jelentősebb gazdasági funkciókkal rendelkező városoktól a napi ingázással megvalósuló munkavégzés sem jelenthet tömeges alternatívát, így napjainkban a településen csak néhány embernek van munkahelye, a többiek számára a közfoglalkoztatás, illetve a különböző állami transzferjövödelmek jelentik a bevételek forrását. A megváltozott életlehetőségek a szelektív migráció jelenségét is felerősítették a településen. A jobb helyzetű, mozgósítható erőforrásokkal rendelkező családok elköltöztek a településről, így a faluban a legszegényebb, legelesettebb emberek maradtak, akik sajátos életvezetési stratégiákkal kénytelenek a mindennapi megélhetésért küzdeni, térben és szociálisan egyaránt elszigetelve a többségi társadalomtól. Interjúalanyaink sincsenek jelen a nyílt munkaerőpiacon, sőt többségük egyáltalán nem rendelkezik a közfoglalkoztatáson kívüli munkatapasztalattal. A korai iskolaelhagyás, a munkajövedelem hiánya, az elhelyezkedési esélyek alacsony szintje szinte az egész fiatal korosztályra jellemző a településen, amely a mindennapi életükre és a jövőkéjükre is erőteljes hatást gyakorol. Ebben az elzáródó, elszegényedett társadalmi térben a fiatalok döntéseire más tényezők lesznek hatással, ami magyarázatot ad a jelenkori magyar társadalomtól eltérő párválasztási és családalapítási minták elterjedésére.

2. Az interjú vizsgálatunk kiemelt kérdésköre volt a származási családok jellemzőinek, erőforrásainak feltárása. A származási család több dimenzióban is kifejti hatását a párválasztásra. A család behatárolja azt a társadalmi közeget, ahová az emberek tartoznak és

amelyből az emberek kiválaszthatják a potenciális partnereiket. Az erőforrások jelentős részét a származási családból öröklik az emberek, ezek mértéke befolyásolja a párválasztási preferenciákat továbbá azt is meghatározhatja, ki mennyire válik vonzóvá a házassági piacon (Bukodi 2004). Míg a modern társadalmakban megfigyelhető, hogy a fiatalok a szülőktől eltérő családalapítási gyakorlattal rendelkeznek, mivel másfajta társadalmi környezet, másfajta lehetőségek és akadályok veszik őket körül, addig a kutatásunkba bevont fiatalok számára sincs lehetőség a szülői generációtól eltérő erőforrás-gazdálkodást folytatni.

A párkapcsolati formák alternatívái közötti döntésnél kulcsfontossággal bírnak a gyermekkori családi szocializációs folyamatok. A szülők kapcsolatának megítélése, a saját későbbi párválasztásával kapcsolatos elvárások forrásává válhat (Bagdy 1998). Ez a családi szocializációs hatás a településen jellemző többnemzedékes együttélési minta miatt különösen jelentős. Az interjúalanyok a párválasztás után, az élettársi kapcsolatukat minden esetben valamilyen rokonnál, legtöbbször a szülői házban alakították ki, mivel nem volt lehetőségük a külön lakhatás, háztartásvezetés megvalósítására. Függetlenül attól, hogy a férfi vagy a nő családjához költöztek, nem tudtak elszakadni az előző generáció szabályrendszerétől, hiszen az együttélésekből fakadó konfliktushelyzeteket csak úgy tudják minimalizálni, ha a szülők elvárásaihoz igazítják a viselkedésüket. Ez a fajta együttélési kényszer így tovább erősíti a hagyományos nemi és családi szerepekre irányuló szocializációs hatásokat.

3. A hazai társadalom alsó szegmensében erőteljes párkapcsolati homogámia érvényesül (Bukodi 2002), a vizsgált településen is ezt tapasztaltuk. A faluban felnőtt és a más településekről származó, családalapítás miatt a településre költöző fiatalokra egyaránt jellemző, hogy szüleik is alacsony iskolai végzettséggel, erősen korlátozott munkaerőpiaci kötődéssel rendelkeztek, mint ahogyan az is, hogy fiatalon kezdték el a családalapítást és sok gyermeket vállaltak.

Az interjúalanyaink házassági piacokhoz való kötődését vizsgálva azt találtuk, hogy a Kalmijn és Flap (2001) által megkülönböztetett három lokális házassági piac közül a munkahely egyáltalán nincs jelen. Női interjúalanyainknak közül senki sem vett még részt a nyílt munkaerőpiacon. Férfi interjúalanyaink többségének az eddigi munkatapasztalata a helyi közfoglalkoztatásra korlátozódik, illetve az a néhány interjúalanyunk, akiknek legalább szezonális jellegű munkája volt korábban, de ekkor is legtöbbször férfiakkal dolgoztak együtt.

Az iskola, mint házassági piac is csak korlátozott mértékben van jelen. Ráadásul annál a néhány fiatalnál, aki az iskolában ismerte meg a más településen felnőtt párját is azt

tapasztaltuk, hogy hasonlóan szegény családból származott, továbbá szintén alacsony iskolai végzettség és munkavállalási eséllyel rendelkezett a partner is. Az összes zsákfaluból származó fiatal ugyanabba az iskolába jár és ugyanazon számozású osztályba, melyben a hátrányos helyzetű gyerekek koncentrációja jellemző, így még az iskolában is a hasonló szociális helyzetű fiatalokkal kerülnek kapcsolatba. Ennek következtében az iskola sem ad lehetőséget a kapcsolati háló, illetve a potenciálisan választhatók körének bővítésére.

Míg a modern társadalmakban az emberek sokféle környezettel állnak kapcsolatban, többféle házassági piachoz tartoznak, addig interjúalanyaink esetében szinte csak a településen belül van lehetőség az ismerkedésre. Az iskolából hamar lemorzsolódó, a munka világához nem kötődő, a jövedelmi és kapcsolati szegénységgel jellemezhető, a zsákfalujukban rekedt fiataloknak alig van esélyük, hogy kapcsolatba kerüljenek más társadalmi csoportokkal, így a szomszédság, mint lokális házassági piac dominanciája válik jellemzővé. A falu lakosságának összetétele, társadalmi homogenitása nem teszi lehetővé a párkapcsolati heterogámia elterjedését. A párválasztás így nem teremthet utakat más társadalmi csoportok felé és nem jelenthet státuszmobilitást sem, ami a jelenlegi társadalmi helyzet javulását jelenthetné.

4. A kutatásba bevont fiatalok iskolai tanulmányaikat hamar befejezik, kevés esélyük integrálódni a munkaerőpiacra, elégséges jövedelmet szerezni, pénzt félretenni, amely akár lehetőséget teremtene egy jobb helyzetű településre átköltözni, másokkal is kapcsolatba kerülni. Nincs okuk várakozni egy megfelelőbb partner megtalálásának reményében és nem jellemzők az olyan egyéni életcélok sem, amelyek miatt racionális döntés lenne a családalapítás elhalasztása. Számukra a házassági piac egy beszűkült, egydimenziós tér, ahol a településen jellemző fiatalkori családalapítási minta miatt a potenciális partnerek száma az életkor növekedésével csökken. Mindezekből következően számukra éppen az tűnhet jó gyakorlatnak, ha minél korábbi életkorban elköteleződnek egy párkapcsolat mellett függetlenül attól, hogy az érzelmi biztonság igénye, a jobb életlehetőségek esélye, vagy a felnőtté válás lehetősége növeli leginkább a fiatalok párkeresési aktivitását.

Az interjúalanyok többségénél az első párkapcsolatból élettársi kapcsolat alakult ki, megfigyelhető továbbá, hogy az élettársi kapcsolatok kialakulása az ismerkedés korai szakaszában jellemző, ami miatt korlátozottan van lehetőség a saját preferenciák felülvizsgálatára, a másik fél értékrendszerének, hosszú távú terveinek megismerésére. Mégis

az összeköltözésről szóló döntést nem az együttélés kipróbálása miatt alakították ki, hanem egy hosszú távú, akár az egész életutat végig kísérő együttélést kívánnak megvalósítani.

5. A szülői generációtól való eltérést a házasságkötés kapcsán fedeztünk fel. Míg az interjúalanyok szülei házasságban éltek, addig interjúalanyaink egyike sem kötött a magyar jogrendszer által elismert házasságot. A házasságkötés mellőzése nem a liberálisabb szemlélet, a szabadabb, könnyebben felbonthatóbb párkapcsolati forma preferálása miatt vált általánossá a fiatalok körében a településen, hanem mert a törvényes házasságkötéshez szükséges feladatok és ráfordítások nehezen kivitelezhetővé váltak. Az akadályozó tényezők miatt a helyi közösség elfogadóvá vált az élettársi kapcsolatokkal, az informális házasságként működő együttélő párkapcsolatra a legtöbben házasságként tekintenek, ugyanolyan funkciókat. Az élettársi kapcsolattal rendelkező interjúalanyaink pedig mindezt elfogadva kapcsolatukat házasságként, párjukat férjként/feleségként nevezik meg. A helyi közösségben bár megszűnt a házasságkötés elvárása, de a párválasztás, párkapcsolat-alakulás folyamatát továbbra is erős közösségi kontroll kíséri.

6. Az interjúalanyok körében az első együttélő párkapcsolat és az első gyermekvállalás is jóval fiatalabb életkorban jellemző az országos tendenciákhoz képest. A nők 14 és 18. év között alakították ki az első együttélő párkapcsolatukat, míg az első gyermeküket 15 és 20 éves koruk között hozták a világra. A férfiak 16 és 21 év között rendelkeztek az első élettársi kapcsolatukkal, míg a szülővé válás 16 és 23 éves koruk közé tehető. A párválasztás, a párkapcsolat megléte a felnőtté válás vezető vágyott mérföldkőként jelenik meg az interjúban, ugyanakkor a gyermekvállalás többségüknél előre nem tervezett terhesség következménye, vagyis jellemzően később szerettek volna szülővé válni. A párkapcsolat igénye korai életkorban jellemző, de ezzel párhuzamosan nem kezdődik el a szülővé válás vágya. Az első gyermekvállalás az esetek túlnyomó többségében nem tudatos döntés eredménye, hanem az információk hiánya és/vagy a fogamzásgátlási eszközök elérhetetlensége miatt nem valósulhatott meg a családtervezés. Különösképpen a fiatal nők interjúiban jelent meg hangsúlyosan, hogy megfelelőbb stratégia lett volna, a tanulmányok befejezése, a szakmaszerzés, a munkavállalás, a különböző erőforrások felhalmozása után gyermeket vállalni. A jövő terveiknél éppen ezért nagy hangsúlyt kap, hogy gyermekeik számára a családalapítás mellett más életcélok is megvalósíthatóvá váljanak.

Irodalom

- Aldous, Joan (1996): *Family Carrers: Rethinking the Developmental Perspective*. Sage Publications, Thousand Oaks
- Atkinson, Rita L. – Atkinson, Richard C. – Smith, Edward E. – Bem, Daryl J. – Nolen-Hoeksema, Susas (2001): *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest
- Bagdy Emőke (1998): *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Becker, Gary Stanley (1974): *A Theory of Marriage*. In: Schultz, T. W. (szerk.): *Economics of the Family, Marriage, Children and Human Capital*. University of Chicago Press, Chicago 299–344
- Berger, Peter L. – Luckmann Thomas (1998): *A valóság társadalmi felépítése*. József Műhely Kiadó, Budapest
- Booth, A. – Carver, K. – Granger, D. A. (2000): *Biosocial Perspectives on the Family*. In: *Journal of Marriage and Family*. 62 (4): 1018–1034.
- Brehm, Sharon (2002): *Intimate Relationships*. McGraw-Hill, New York
- Bronfenbrenner, Urie (1979): *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press, Cambridge
- Buda Béla (1985): *A szexualitás modern elmélete. A szexuális viselkedés lélektana*. Tankönyvkiadó, Budapest
- Bukodi Erzsébet (2002): *Ki kivel (nem) házasodik? A partnerszelekciós minták változása az egyéni életútban és a történelmi időben*. In: *Szociológiai Szemle* 2: 28-58.
- Bukodi Erzsébet (2004): *Ki, mikor, kivel (nem) házasodik? Párválasztás Magyarországon*. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság, Budapest
- Coleman, James S. (1998): *Társadalmi tőke az emberi tőke termelésében*. In: Lengyel György – Szántó Zoltán (szerk.): *Tőkefajták: a társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. Aula Kiadó, Budapest
- Czibere Ibolya (2007): *Mélyszegénységben élő nők helyzete tartósan munka nélkül lévő férfiak családjában*. In: Csoba Judit – Czibere Ibolya (szerk.): *Tipikus munkaerő-piaci problémák – atipikus megoldások*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen
- DiMaggio, Paul – John Mohr (1985): *Culturalcapital, educational attainment, and marital selection*. In: *American Journal of Sociology* 90: 1231–1258.

- Duncan, Greg J. – Brooks-Gunn, Jeanne (2002): Family poverty, welfare reform, and child development. In: *Child Development* 71: 188-196.
- Durst Judit (2006): Kirekesztettség és gyermekvállalás. A romák termékenységének változása néhány „gettósodó” aprófaluban.
http://phd.lib.uni-corvinus.hu/24/1/durst_judit.pdf (Utolsó letöltés: 2016. 09.03.)
- Fernandez-Kelly (1998): Társadalmi és kulturális tőke a városi gettóban: következmények a bevándorlás gazdaszociológiájára. In: Lengyel György – Szántó Zoltán (szerk.): *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. Aula Kiadó, Budapest 239-280.
- Festinger, Leon– Schachter, Stanley– Back, Kurt (1950): *Social Pressures in Informal Groups*. Stanford University Press, Stanford
- Fiese, Barbara H. – Tomcho, Thomas J. – Douglas, Michael - Josephs, Kimberly – Poltrock, Scott- Baker, Tim (2002): A Review of 50 Years of Research on naturally Occurring Family Routines and Rituals: Cause for Celebrations? In: *Journal of Family* 16:381-390.
- Füzér Katalin (2015): A bizalom társadalomelmélete és a társadalmi tőke szociológiaelmélete. In: *Századvég* 78(4): 5-18.
- Granovetter, Mark (1991): A gyenge kötések ereje: A hálózatelmélet felülvizsgálata. In: Angelusz Róbert – Tardos Róbert: *Társadalmak rejtett hálózata*. Magyar Közvéleménykutató Intézet, Budapest
- Giddens, Anthony (1999): Risk and Responsibility. In: *The Modern Law Review*. 62(1): 1-10.
- Husz Ildikó (2011): Alacsony végzettség- sok gyerek? A magas termékenység néhány területi és etnikai aspektusáról. In: *Demográfia* 1:5-22.
- Hogan, Dennis P. – Astone, Nan Marie (1986): The Transition to Adulthood. In: *Annual Review of Sociology* 12: 109-130.
- Kalmijn, Matthijs – Flap, Henk (2001): Assortative meeting and mating: Unintended consequences of organized settings for partner choices. In: *Social Forces* 79: 1289–1312.
- Kantor, David – Lehr, William (1975): *Inside the Family: Toward a Theory of Family Process*. Jossey-Bass, San Francisco
- Kapitány Balázs - Spéder Zsolt (2012): Gyermekvállalás. In: Óri Péter- Spéder Zsolt (szerk.): *Demográfiai portré 2012*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet. Budapest 31-43.
- Ladányi János- Szelényi Iván (2004): *A kirekesztettség változó formái*. Napvilág Kiadó, Budapest

- LaRossa, R. – Reitzes, D. C. (1993): Symbolic Interactionism and Family Studies. In: Boss, P.G. – Doherty, W. J. – LaRossa, R. – Schumm, W. R. – Steinmetz, S. K. (szerk.): Sourcebook of Family Theories and Methods: A Contextual Approach. Plenum, New York 135-163.
- Lewis, Oscar (1988): A szegénység kultúrája. In: Kultúra és Közösség, IV. sz.
- Lindsey, Linda L. (1997): Gender Roles. A Sociological Perspective. Prentice Hall, New Jersey
- Mead, George Herbert (1973): A pszichikum, az én és a társadalom. Gondolat, Budapest
- Megyesi Boldizsár (2015): A társadalmi tőke negatív hatásai. In: Századvég 78(4): 107-128.
- Messing Vera (2006): Lyukakból szőtt háló. Háztartások közötti támogató kapcsolatok roma és nem roma szegények körében. In: Szociológiai Szemle 2:37-54.
- Murstein, Bernard I. (1986): Path to marriage. Beverly Hills Sage, Beverly Hills
- O'Brien, Michael (2005): Studying Individual and Family Development: Linking Theory and Research. In: Journal of Marriage and Family 67: 880-890.
- Parsons, Talcott (1955): Family Structure and the Socialization of the Child. In: Parsons, T.- Bales, R. F. (szerk.): Family Socialization and Interaction Process. Free Press, Glencoe 35-131.
- Rudman, Lorie A. – Glick, Peter (2001): Prescriptive Gender Stereotypes and Backlash Toward Agentic Women. In: Journal of Social Issues 57(4): 743-762.
- Rusbult, Caryl E. (1980): Commitment and Satisfaction in Romantic Associations: A Test of the Investment Model. In: Journal of Experimental Social Psychology 16: 172–186.
- Sabatelli, Ronald M. – Shehan, Constance L. (1993): Exchange and Resources Theories. In: Boss, P. –Doherty, W. J. – LaRossa, R. –Schumm, W. R. – Steinmetz, S.K. (szerk.): Sourcebook of Family Theories and Methods. Plenum, New York 385-411.
- Sen, Amartya (2003): Társadalmi kirekesztés: Fogalom alkalmazás és vizsgálat I. Esély 6: 3-22.
- Sprecher, S. – Scheeckle, M. – Felmlee, D. (2006): The Principle of Least Interest: Inequality in Emotional Involvement in Romantic Relationships. Journal of Family Issues 27(9): 1255–1280.
- Stacey, Judith (1996): In the Name of the Family: Rethinking Family Values in the Postmodern Age. Beacon Press, Boston
- Somlai Péter (2013): Család 2.0. Együttélési formák a polgári családtól a jelenkorig. Budapest, Napvilág Kiadó

- Thibaut, John W. – Kelley, Harold H. (1959): *The Social Psychology of Groups*. John Wiley and Sons Incorporated, New York
- Váradi Mónika Mária – Virág Tünde (2015): A térbeli kirekesztés változó mintái vidéki terekben. In: *Szociológiai Szemle* 25(1): 89–113.
- Virág Tünde (2009): Szegények a kistelepülések fogságában- a szociálpolitika mindennapi gyakorlata egy hátrányos helyzetű térség településein. *Esély* 4: 38-45.
- Wacquant, Loic (2004): What is a Ghetto? Constructing a Sociological Concept. In: Smelser, N. J. – Baltes, P. B. (szerk.): *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Pergamon Press, London
- Wilson, William Julius (1978): *The Declining Significance of Race: Blacks and Changing American Institutions*. University of Chicago Press, Chicago
- Wilson, William Julius (1999): *When Work Disappears: The World of the New Urban Poor*. Vintage Books, New York
- Wright, Erik Olin (1999): Általános keretrendszer az osztálystruktúra elemzéséhez. In: Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest

Nyilvántartási szám: DEENK/203/2019.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Molnár Éva
Neptun kód: HK9AP6
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10040216

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

1. **Molnár, É.:** A származási család hatása a fiatalok életkezdesi lehetőségeire egy elszegényedett faluban.
In: A világ interdiszciplináris megközelítésben 3.. Szerk.: Mező Ferenc, Mező Katalin, Mándy Zsuzsanna, Mester Dollí, Debreceni Egyetem, Debrecen, 106-120, 2018. ISBN: 9789634900573

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

2. Czibere, I., **Molnár, É.:** "...nem a kortárs családi lét múltó aberrációja" Családdefiníciók és családemlékek az angolszász szociológiai irodalomban.
Metszetek. 4 (4), 19-53, 2015. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2015/4/2>
3. **Molnár, É.:** Szegénységben élő fiatalok családalapítását meghatározó tényezők.
Metszetek. 4 (1), 86-95, 2015. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2015/1/8>

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

4. Czibere, I., **Molnár, É.:** Mélyszegénységben élő fiatal nők munkaerőpiaci és párválasztási perspektívái elzáródó vidéki térben: Egy magyar-román határ menti zsákfalú esete.
Erdélyi Társad. 14 (1), 165-190, 2016. ISSN: 1583-6347.

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

5. Czibere, I., **Molnár, É.:** Labour market perspectives of young women living in extreme poverty in closed rural space: the case of a Hungarian-Romanian cul-de-sac border village.
Ager. 23, 7-26, 2017. ISSN: 1578-7168.
DOI: <http://dx.doi.org/10.4422/ager.2017.08>

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

6. **Molnár, É.:** Családalapítás egy elszegényedett zsákfaluban.
In: Útközben : Az I. Demográfia és Szociológia Doktoranduszkonferencia anyagai. Szerk.:
Berger Viktor, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Demográfia és
Szociológia Doktori Iskola, [Pécs], 41-49, 2016. ISBN: 9789634291053

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

7. **Molnár, É.,** Loncsák, N.: A kárpátaljai gyermekek helyzetének jellemzői.
In: "Átlagosan élünk..." A kárpátaljai magyarság gyermekes háztartásainak életkörülményei.
Szerk.: Czibere Ibolya, Loncsák Noémi, Gégény János, Debreceni Egyetemi Kiadó,
Debrecen, 72-91, 2017. ISBN: 9789633186572

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

8. **Molnár, É.:** A kapunyitási pánik jelenségének vizsgálata a debreceni egyetemisták körében.
Metszetek. 1, 358-371, 2014. EISSN: 2063-6415.
9. **Molnár, É.:** Családalapítási stratégiák a XXI. században Magyarországon - A kapunyitási pánik
jelentősége.
Juvenilia. 5, 226-236, 2013. ISSN: 1788-6848.
10. **Molnár, É.:** Debreceni egyetemisták a családalapításról.
Szakkoll. Tanulm.(Hatvani István Szakkoll. DE TEK). 2, 58-67, 2013. ISSN: 2063-6059.

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

11. Czibere, I., **Molnár, É.:** Youth and Regionalism Research Note on the Hungarian Youths Value
Preferences.
Act. Univ. Sapientiae Soc. Anal. 6 (6), 111-126, 2016. ISSN: 2069-7449.

Egyéb folyóiratközlemények (1)

12. **Molnár, É.:** Czibere Ibolya (szerk.): Vidéki Innováció és hálózatosodás - könyvismertetés.
Gazdálkodás. 60, 167-169, 2016. ISSN: 0046-5518.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudánymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2019.05.23.

